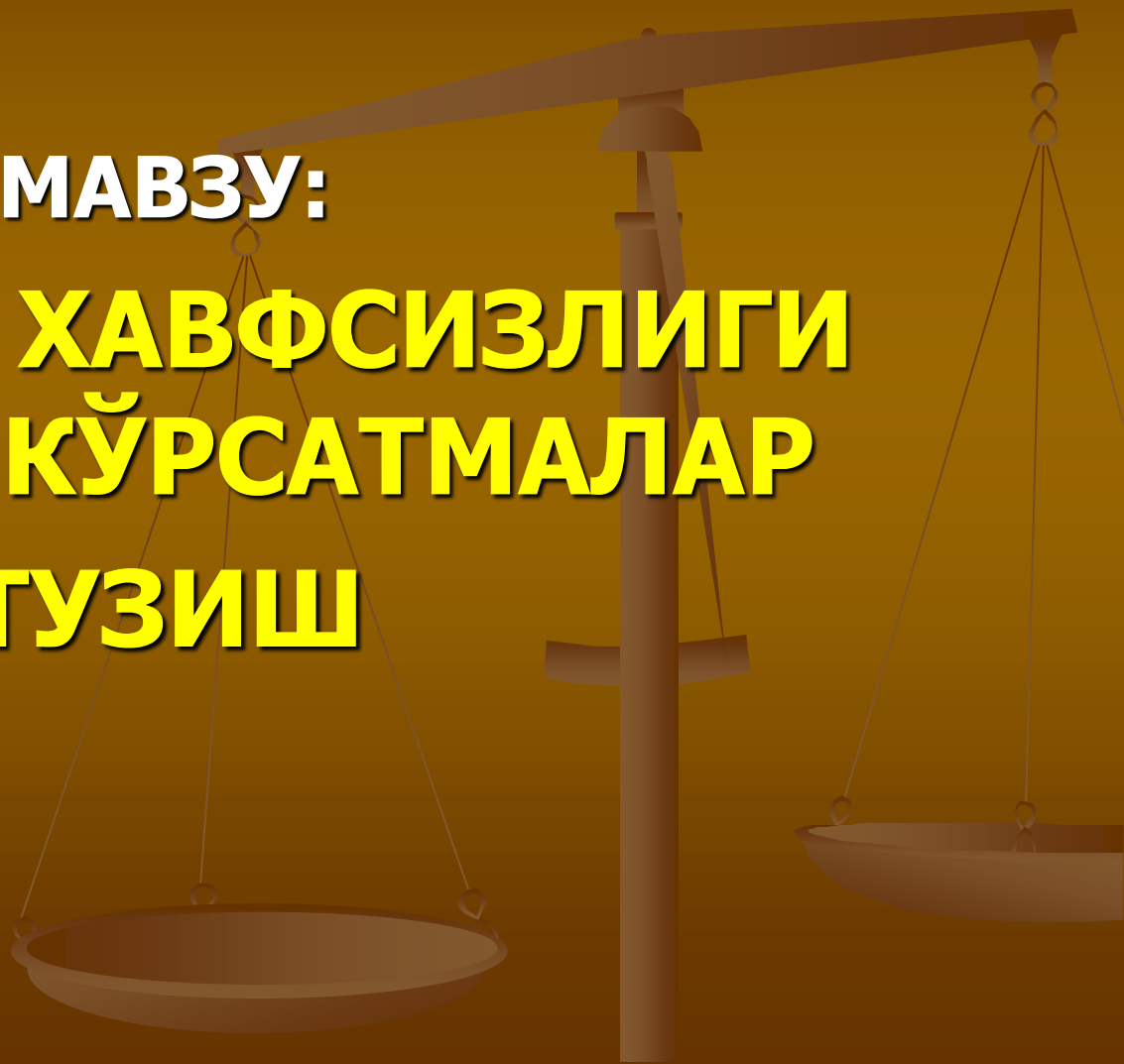

МММК фани амалий машғулот

МАВЗУ:

**ТЕХНИКА ХАВФСИЗЛИГИ
БЎЙИЧА КЎРСАТМАЛАР**

ТУЗИШ

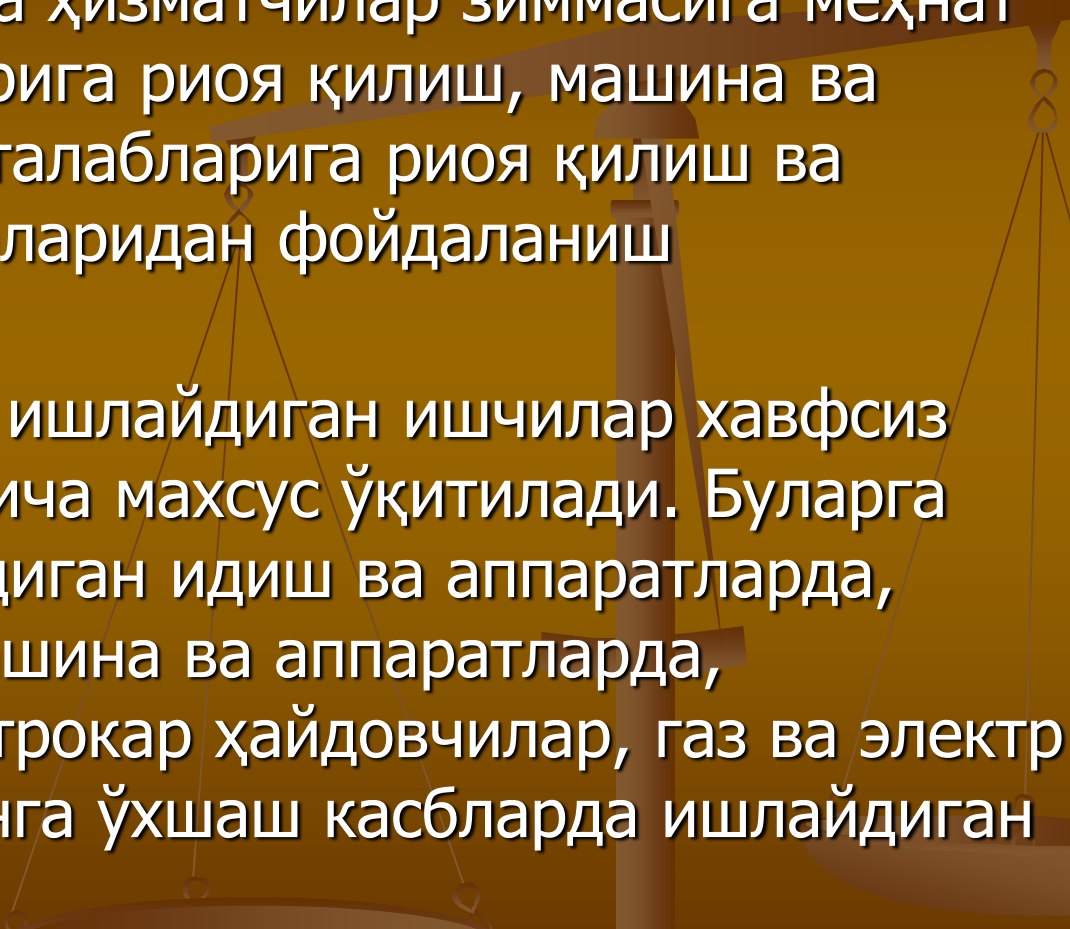
Ишнинг мақсади: Хавфсизлик техникаси ва ишлаб чиқариш санитарияси бўйича кўрсатмаларнинг вазифаси, таркиби ва мазмуни билан танишиш ҳамда уларни тузиш бўйича амалий кўникмалар ҳосил қилиш.

Ишнинг вазифаси:

- Техникаси хавфсизлиги бўйича кўрсатмаларнинг мақсади, вазифаси ва асосий мазмуни.
- Кўрсатмалар тузиш учун зарур манбаларни ўрганиш.
- Техника хавфсизлиги бўйича кўрсатманинг таркибини ўрганиш.
- Берилган топшириққа асосан кўрсатма тузиш.

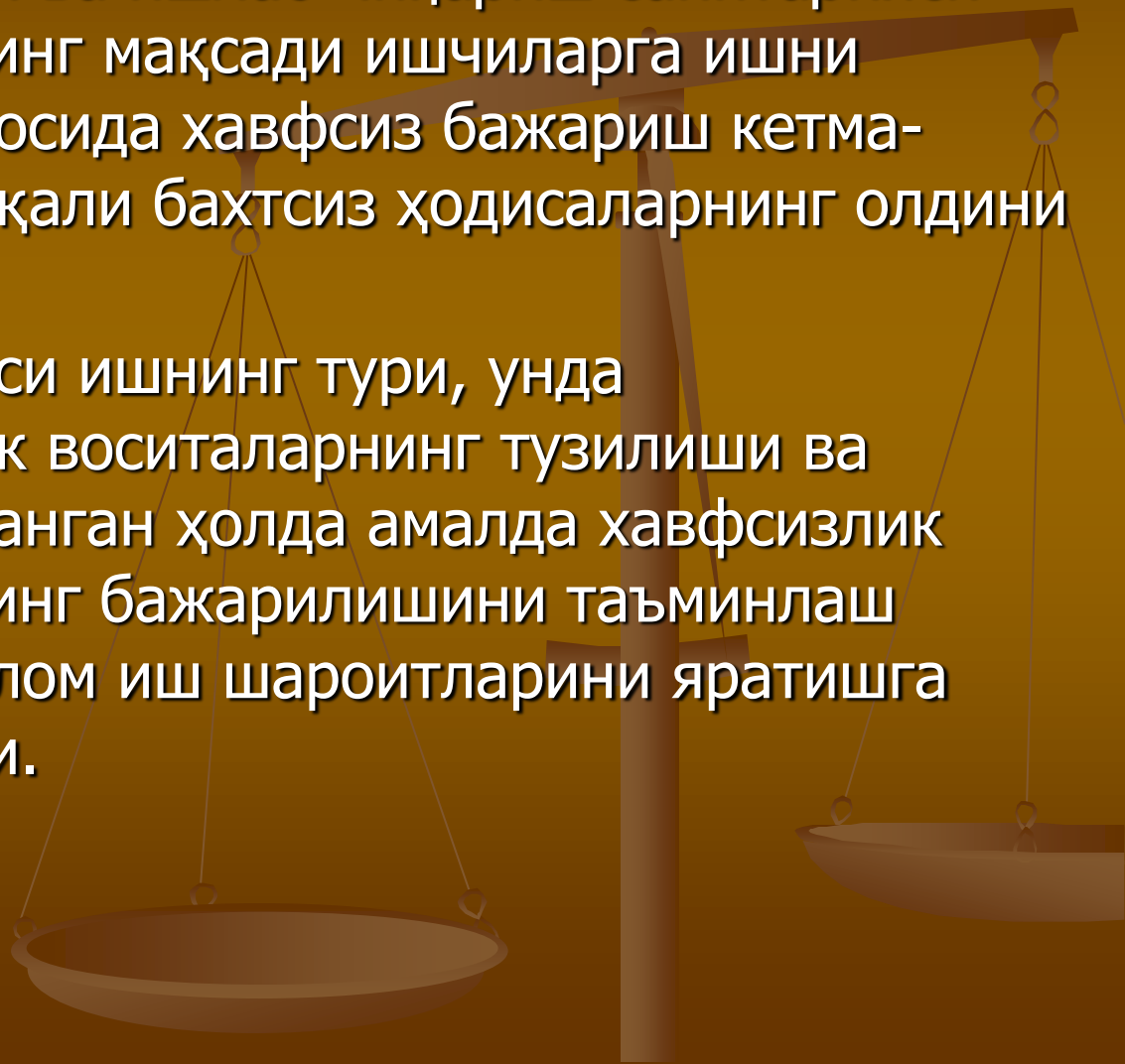
Асосий маълумотлар:

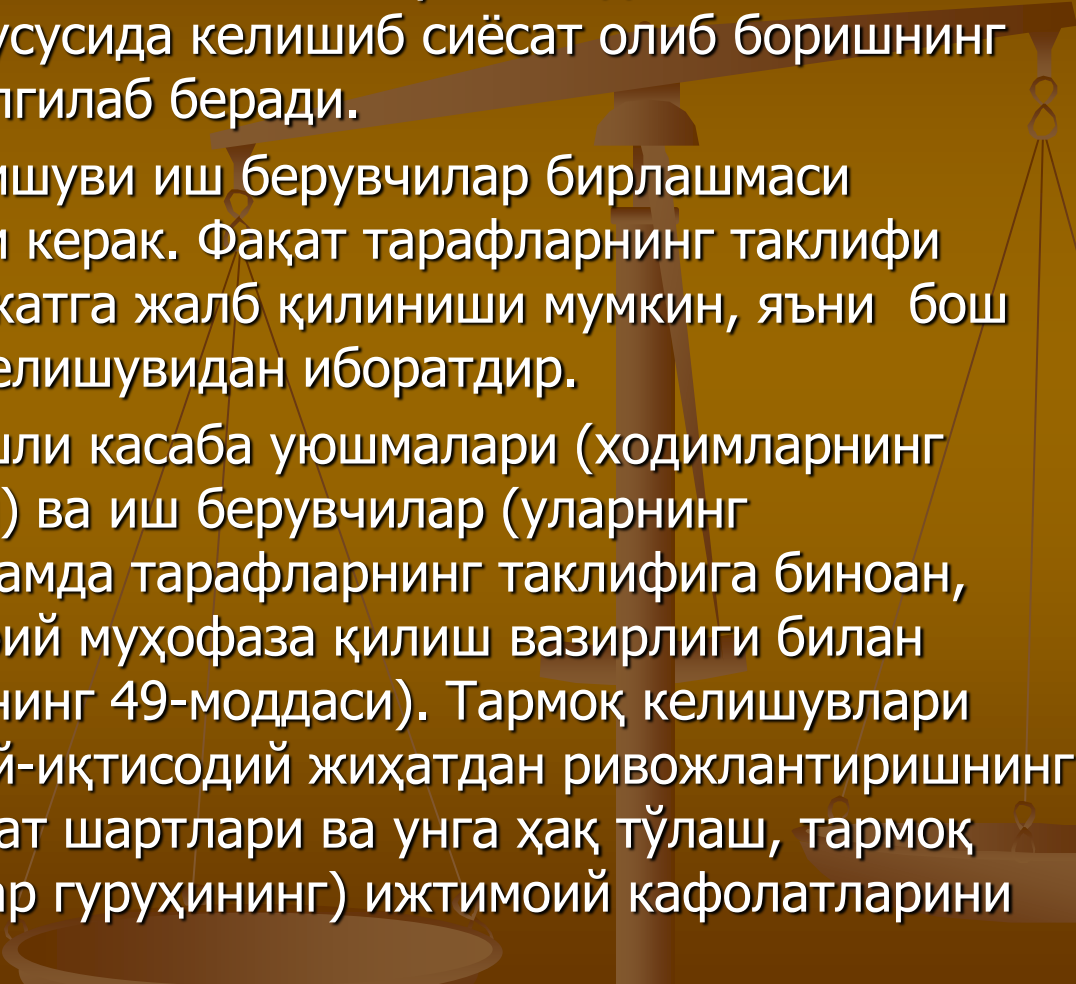
- Ишлаб чиқаришда фаолият кўрсатадиган ҳар бир ишчи ва ходим ўзига беркитилган ишни хавфсиз бажариши учун чуқур билимга эга бўлиши зарур.
- Бунинг учун эса уларни меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси бўйича малакали ўқитиш талаб этилади.
- Ишлаб чиқаришдаги барча ишчилар ишлаб чиқариш ишларининг характери ва хавфсизлик даражасидан қатъий назар меҳнат хавфсизлиги бўйича ўқитилиб, билимлари текширилиб кўрилгандан кейин ишга рухсат этилади.
- Ишчиларни меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси бўйича ўқитиш уларга йўриқномалар (инструктажлар) ўтиш орқали амалга оширилади.
- Йўриқномалар мазмуни, характери ва ўтказилиш даврига боғлиқ ҳолда қуйидаги кириш, иш ўрнидаги бирламчи, такрорий (даврий), навбатдан ташқари ва жорий турларга бўлинади

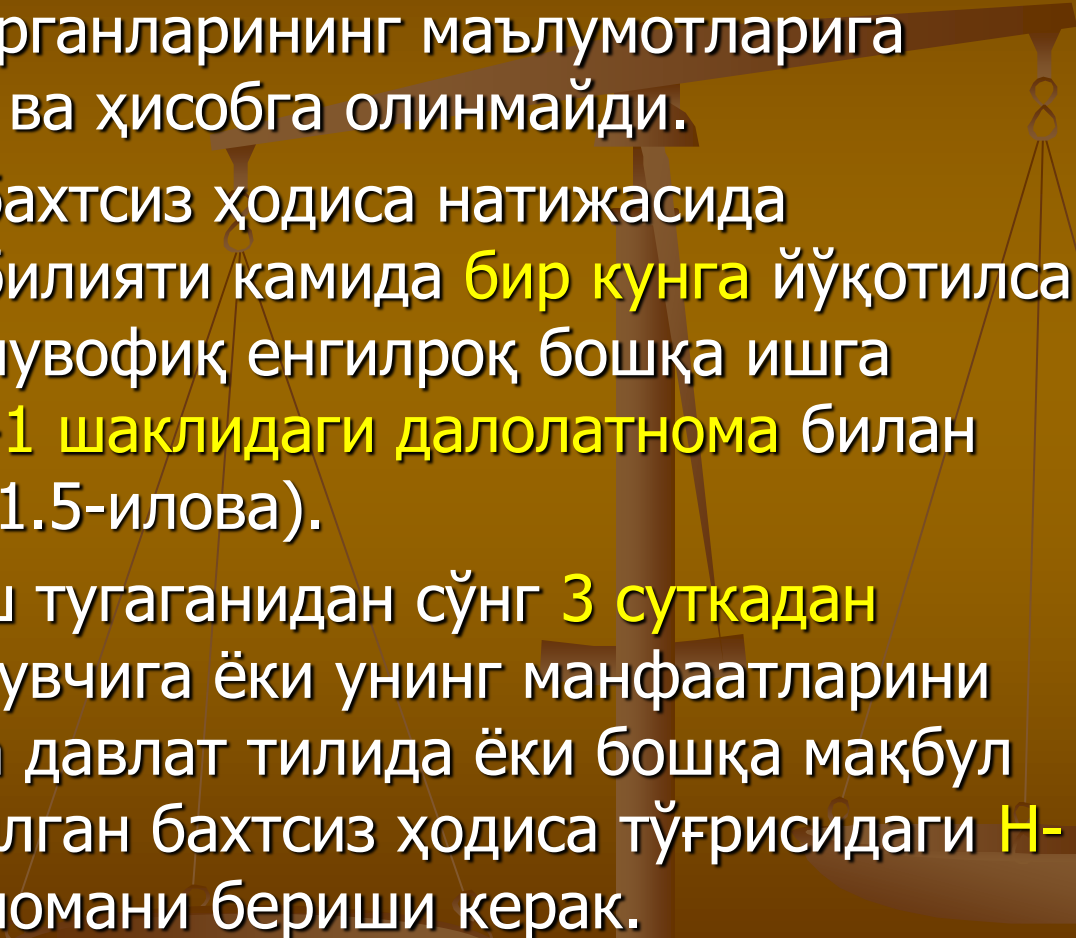
-
- Корхоналарда ишчи ва ҳизматчиларни хавфсиз ишлаш усулларига ўргатиш ишларини тўғри ташкил қилиш, жароҳатларнинг камайишига олиб келади.
  - Ўз навбатида ишчи ва ҳизматчилар зиммасига меҳнат муҳофазаси қоидаларига риоя қилиш, машина ва ускуналарда ишлаш талабларига риоя қилиш ва шахсий ҳимоя воситаларидан фойдаланиш юклатилган.
  - Ўта хавфли ишларда ишлайдиган ишчилар хавфсиз ишлаш усуллари бўйича махсус ўқитилади. Буларга босим остида ишлайдиган идиш ва аппаратларда, газда ишлайдиган машина ва аппаратларда, компрессорлар, электрокар ҳайдовчилар, газ ва электр пайвандчилар ва шунга ўхшаш касбларда ишлайдиган ишчилар киради.

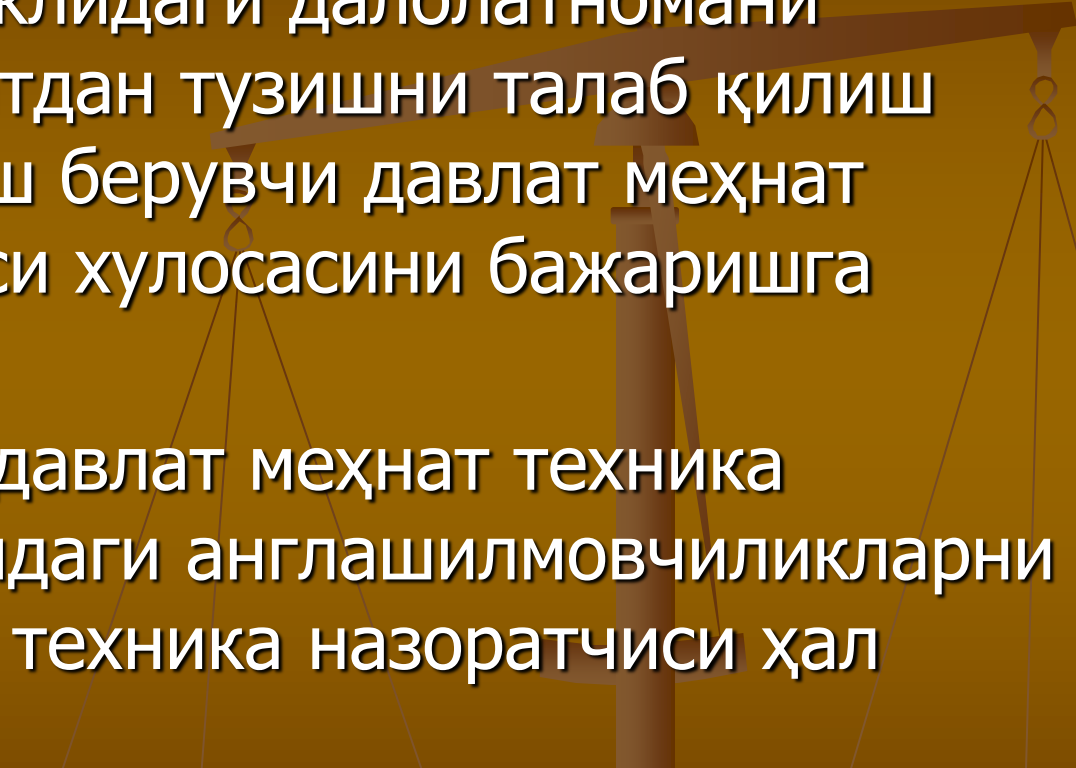
■ **Хавфсизлик техникаси бўйича кўрсатмаларнинг мақсади, вазифаси ва асосий мазмуни**

- Хавфсизлик техникаси ва ишлаб чиқариш санитарияси бўйича кўрсатмаларнинг мақсади ишчиларга ишни қандай технология асосида хавфсиз бажариш кетма-кетлиги ўргатиш орқали бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олишдан иборатдир.
- Кўрсатманинг вазифаси ишнинг тури, унда ишлатиладиган техник воситаларнинг тузилиши ва технологиясига асосланган ҳолда амалда хавфсизлик техникаси қоидаларнинг бажарилишини таъминлаш ҳамда хавфсиз ва соғлом иш шароитларини яратишга йўналтирилган бўлади.

-
- Қоидага кўра, бош келишув Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши (ходимларнинг бошқа вакиллик органлари) ва иш берувчиларнинг Республика миқёсидаги бирлашмалари ўртасида тузилади. Тарафларнинг келишувига кўра, Ўз.Р. ҳукумати билан ҳам бош келишув тузилиши мумкин. Бош келишув Ўз.Р.да ижтимоий-иқтисодий муносабатлар хусусида келишиб сиёсат олиб боришнинг умумий принципларини белгилаб беради.
  - Маълумки, бош жамоа келишуви иш берувчилар бирлашмаси (уюшмаси) билан тузилиши керак. Фақат тарафларнинг таклифи билангина ҳукумат бу ҳужжатга жалб қилиниши мумкин, яъни бош келишув учта тарафнинг келишувидан иборатдир.
  - Тармоқ келишувлари тегишли касаба уюшмалари (ходимларнинг бошқа вакиллик органлари) ва иш берувчилар (уларнинг бирлашмалари) ўртасида ҳамда тарафларнинг таклифига биноан, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги билан тузилади (Меҳнат Кодексининг 49-моддаси). Тармоқ келишувлари муайян тармоқни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ривожлантиришнинг асосий йўналишлари, меҳнат шартлари ва унга ҳақ тўлаш, тармоқ ходимларининг (касбдошлар гуруҳининг) ижтимоий кафолатларини белгилаб беради.

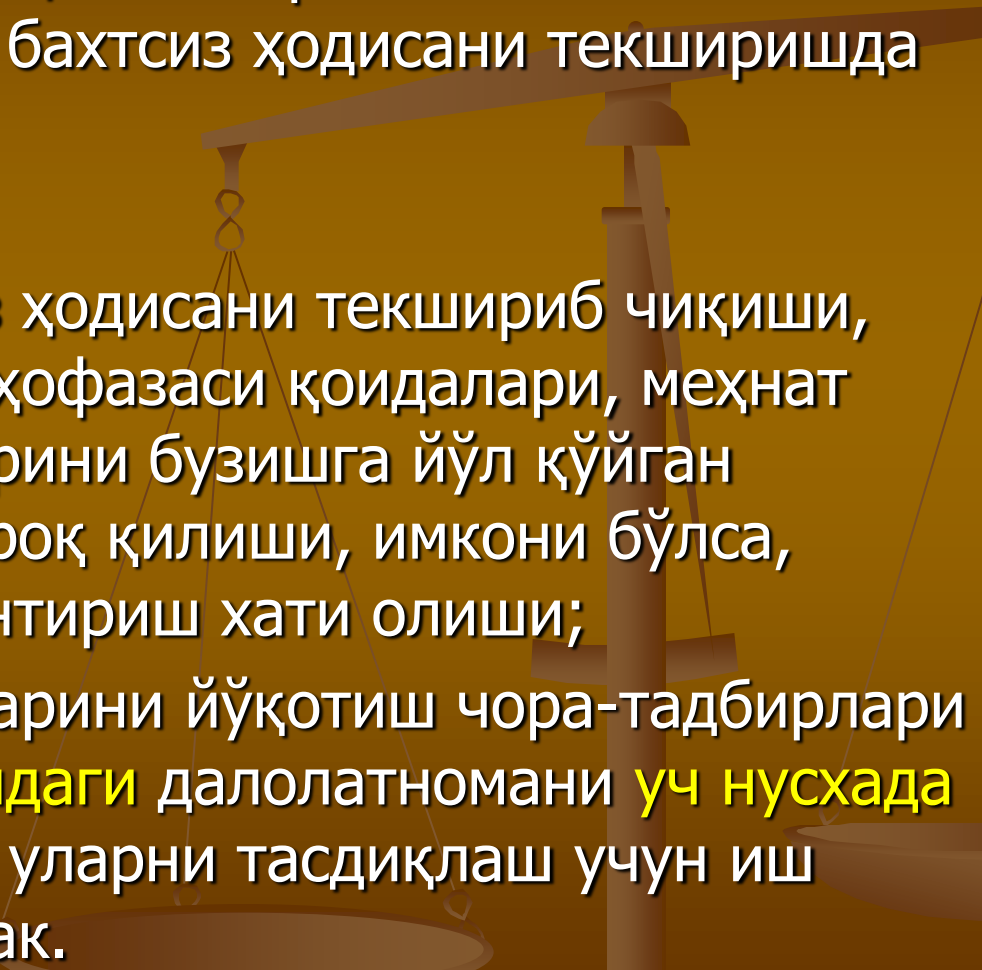
-
- Табиий ўлим, ўзини ўзи ўлдириш, жабрланувчининг ўз саломатлигига қасддан шикаст етказиши, шунингдек, жабрланувчининг жиноят содир қилиш чоғида шикастланиши ҳолатлари (суд-тиббий экспертиза хулосаси ёки тергов органларининг маълумотларига кўра) текширилмайди ва ҳисобга олинмайди.
  - Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса натижасида ходимнинг меҳнат қобилияти камида **бир кунга** йўқотилса ёки тиббий хулосага мувофиқ енгилроқ бошқа ишга ўтиши зарур бўлса, **Н-1 шаклидаги далолатнома** билан расмийлаштирилади (1.5-илова).
  - Иш берувчи текшириш тугаганидан сўнг **3 суткадан** кечиктирмай жабрланувчига ёки унинг манфаатларини ҳимоя қилувчи шахсга давлат тилида ёки бошқа мақбул тилда расмийлаштирилган бахтсиз ҳодиса тўғрисидаги **Н-1 шаклидаги далолатномани** бериши керак.

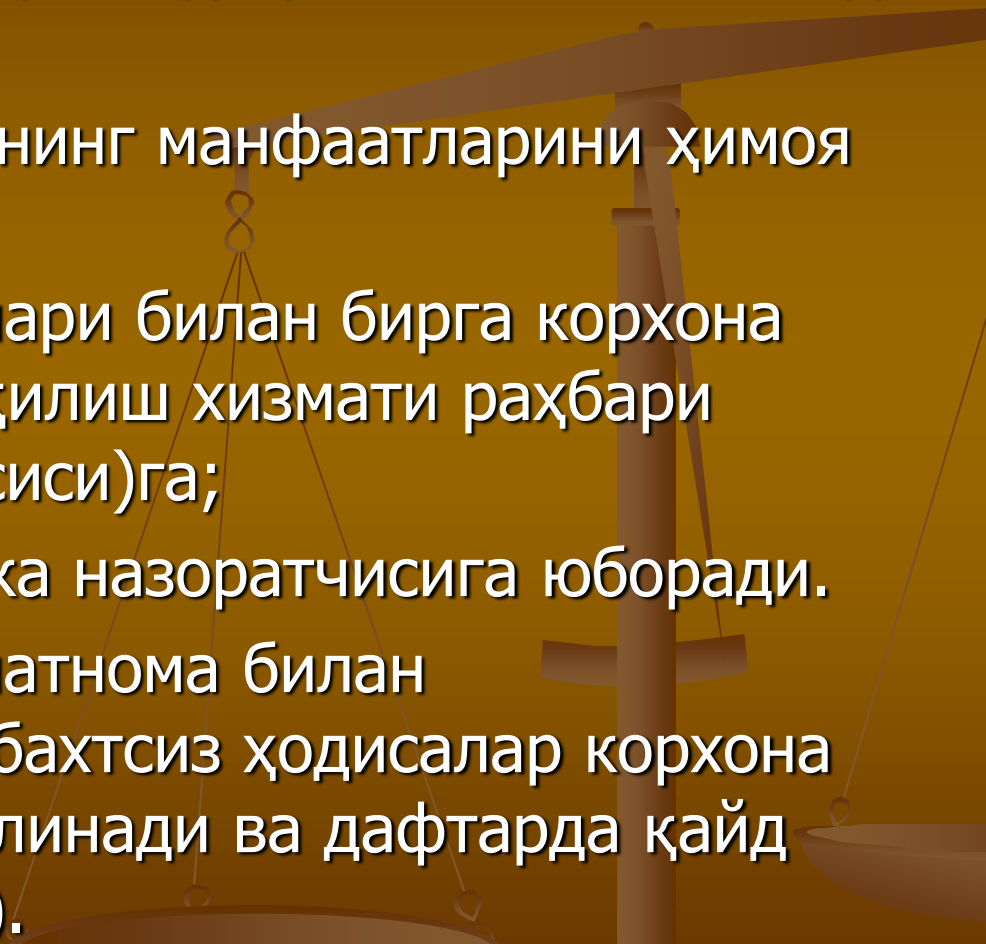
-
- Н-1 шаклидаги далолатнома тузилмаганлиги ёки нотўғри тузилганлиги аниқланган ҳолларда давлат меҳнат техника назоратчиси иш берувчидан Н-1 шаклидаги далолатномани тузишни ёки бошқатдан тузишни талаб қилиш ҳуқуқига эгадир. Иш берувчи давлат меҳнат техника назоратчиси хулосасини бажаришга мажбурдир.
  - Иш берувчи билан давлат меҳнат техника назоратчиси ўртасидаги англашилмовчиликларни бош давлат меҳнат техника назоратчиси ҳал қилади.

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни текшириш ва ҳужжатлаштириш тартибини

- Ишлаб чиқаришдаги ҳар бир бахтсиз ҳодиса ҳақида жабрланувчи ёки гувоҳ дарҳол бўлинма (цех) раҳбарига хабар бериши керак, у эса:
- жабрланувчига зудлик билан биринчи ёрдам кўрсатиши ва уни тиббий-санитария қисмига ёки бошқа даволаш муассасасига етказишни ташкил этиши;
- текшириш комиссияси иш бошланишига қадар иш жойидаги вазиятни ва жиҳозлар ҳолатини ҳодиса юз берган дақиқада қандай бўлса, шундайлигича (агар бу атрофдаги ходимлар ҳаёти, саломатлигига таҳлика солмаётган бўлса ва ҳалокатга олиб келмаса) сақлаб қолиши;
- бахтсиз ҳодиса юз берган жойдаги корхона (цех) раҳбари дарҳол **ҳодиса тўғрисида иш берувчига ва касаба уюшмасига ёки корхона ходимларининг бошқа вакиллик органига хабар қилиши шарт.**

-
- Иш берувчининг буйруғига кўра иш берувчи ва касаба уюшмаси қўмитаси вакиллари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи таркибида комиссия тузилади.
  - Ишлаб чиқаришдаги меҳнат хавфсизлигига бевосита жавоб берувчи раҳбар бахтсиз ҳодисани текширишда иштирок этмайди.
  - **Комиссия:**
  - уч сутка ичида бахтсиз ҳодисани текшириб чиқиши, гувоҳлар ва меҳнат муҳофазаси қоидалари, меҳнат хавфсизлиги андозаларини бузишга йўл қўйган шахсларни аниқлаб сўроқ қилиши, имкони бўлса, жабрланувчидан тушунтириш хати олиши;
  - бахтсиз ҳодиса сабабларини йўқотиш чора-тадбирлари кўрсатилган **Н-1 шаклидаги** далолатномани **уч нусхада** тузиши ва имзо чекиб, уларни тасдиқлаш учун иш берувчига бериши керак.

-
- Иш берувчи ишлаб чиқаришда бахтсиз ҳодисани келтириб чиқарган сабабларни бартараф этиш чораларини кўради ва текшириш тамом бўлгандан сўнг **уч сутка давомида** тасдиқланган Н-1 шаклидаги далолатномаларни:
  - жабрланувчига ёки унинг манфаатларини ҳимоя қилувчи шахсга;
  - текшириш материаллари билан бирга корхона меҳнатни муҳофаза қилиш хизмати раҳбари (муҳандиси, мутахассиси)га;
  - давлат меҳнат техника назоратчисига юборади.
  - Н-1 шаклидаги далолатнома билан расмийлаштирилган бахтсиз ҳодисалар корхона томонидан ҳисобга олинади ва дафтарда қайд қилинади (1.1-илова).

Н-1 шаклдаги далолатномани тўлдиришга топшириқ

- Гуруҳдаги ҳар бир талаба, қуйида келтирилган топшириққа асосан, ишлаб чиқаришда содир бўлган бахтсиз ҳодисани текшириб Н-1 шаклдаги (1.5-илова) далолатномани тўлдириши керак.

- **Вазифа:**

Ишчи (хизматчи) _____

(Ф.И.Ш)

билан «_____» _____ 20____ йилда содир бўлган бахтсиз ҳодисани текширинг ва уни ҳужжат билан расмийлаштиринг, яъни «Н-1» шаклдаги далолатномани тузинг.

Топшири? маълумотлари.

Касблар	Вариантлар						
	1, 10, 19	2, 9, 18	3, 13 15,	4, 7, 21	5, 11, 16	6, 12, 20	8, 17, 14
Экскаватор машинисти	X						
Бульдозер машинисти		X					
Кран машинисти			X				
Насосчи				X			
Скрепер машинисти					X		
Электрпайвандловчи						X	
Газпайвандловчи							X

«ТАСДИ? ЛАЙМАН»	Н-1 шакли
Иш берувчи _____ (имзо, имзо ёйилмаси)	Бир нусхадан юборилади: – жабрланувчига (ўлган бўлса оиласига); – ме?натни му?офаза ?илиш хизмати ра?бари (му?андиси, мутахассиси)га; – бош давлат ме?нат техника назоратчисига
20 _____ йил _____ корхона му?ри	

№ _____ ДАЛОЛАТНОМА

Ишлаб чи?аришдаги бахтсиз ?одиса ва саломатликка бош?а хил зарар етказилиши тў?рисида

1. Корхонанинг номи _____
Корхонанинг манзили _____
(вилоят, ша?ар, туман, кўча, уй)
- 1.2. Мулкчилик шакли _____
(давлат, акциядорлик, хусусий ва ?оказо)
- 1.3. Бахтсиз ?одиса юз берган жой _____
(бўлинма, цех)
2. Вазирлик, хўжалик бош?арув органи _____
3. Ходимни йўллаган корхона _____
(номи, манзили, вазирлик)
(хўжалик бош?арув органи)
4. Жабрланувчининг фамилияси, исми ва отасининг исми _____
5. Жинси: эркак, аёл (тагига чизилсин)
6. Ёши (тўли? йиллар сони кўрсатилсин) _____
7. Касби, лавозими _____
- 7.1. Разряди, класс _____
8. Бахтсиз ?одиса юз берганда бажарилаётган иш бўйича иш стажи _____
9. Ме?нат хавфсизлиги бўйича йўри?нома, ў?итиш
- 9.1. Кириш йўри?номаси (сана) _____

9.2. Меънат хавфсизлиги бўйича ўқитиш (сана) _____

9.3. Дастлабки (даврий) йўриқнома (сана) _____

9.4. Ўта хавфли ишлар учун билимларни текшириш (сана) _____

9.5. Ишга кираётганида ва даврий тиббий кўрикдан ўтганлиги _____

10. Бахт сиз олдиса юз берган сана ва вақт _____

(йил, кун, ой), (иш бошлашдан тўлиқ соатлар сони)

11. Бахт сиз олдиса олати _____

11.1. Бахтсиз олдиса сабаблари _____

11.2. Жароҳат етказилишга сабаб бўлган асбоб-ускуна _____

11.3. Жабрланувчининг ошёрлиги (алкоголь ёки наркотиклар таъсиридалиги) _____

(тиббий хулосага биноан)

11.4. Ташхис _____

(дастлабки, охириги)

12. Бахт сиз олдиса сабабларини бартараф этиш тадбирлари:

Т/р	Тадбирлар номи	Бажариш муддати	Бажарувчи	Бажарилиши оқида белги

13. Меънат тўғрисидаги ошончилик, меънатни муофаза оилиш оондалари ва меъёрлари бузилишига йўл оуйган шахслар _____

(Ф.И.Ш., лавозими, корхона номи), (улар томонидан бузилган оонунлар, оондалар ва

меъорий оужжатларнинг моддалари, бандлари)

14. Бахт сиз олдиса гувоёлари _____

Далолатнома тузилди _____

(йил, кун, ой)

Комиссия раиси: _____

(Ф.И.Ш., имзо)

Комиссия аъзолари: _____

(Ф.И.Ш., имзо)

Эътиборингиз учун раҳмат!

